

Криза комуністичних режимів: Угорська революція 1956 р., «Празька весна» 1968 р., «Солідарність».

Міні-презентація · матеріал уроку без тестів

Що потрібно зрозуміти на уроці

Головна думка. Комуністичні режими Центрально-Східної Європи переживали повторювані кризи, бо командна економіка, політична монополія та залежність від СРСР не давали можливості вільно реформувати суспільство. Найпомітнішими проявами стали Познанське повстання й Угорська революція 1956 р., «Празька весна» 1968 р. та польська «Солідарність» 1980–1981 рр.

1. Чому виникали кризи

Причини повторювалися в різних країнах: низька ефективність планової економіки, дефіцит і падіння рівня життя; політичні репресії та цензура; прагнення до національної самостійності; невдоволення монополією компартій; вплив десталінізації в СРСР.

Десталінізація Політика часткового засудження культу Сталіна та послаблення окремих репресивних практик.

Системна криза Стан, коли проблеми охоплюють одночасно економіку, політику, соціальну сферу та ідеологію.

2. Польща: Познань, 1956 р.

У червні 1956 р. страйк робітників заводу в Познані переріс у масову демонстрацію. Соціально-економічні вимоги швидко доповнилися антикомуністичними й антирадянськими гаслами. Влада використала армію і танки; повстання було придушено. Після цього керівництво на чолі з Владиславом Гомулкою частково послабило сталінські практики.

3. Угорська революція 1956 р.

У жовтні 1956 р. в Будапешті масові студентські та громадянські виступи переросли у революцію. Прем'єр Імре Надь оголосив про політичні реформи, а 1 листопада — про вихід Угорщини з ОВД і нейтралітет. У ніч проти 4 листопада радянські війська ввійшли до Будапешта. Революцію придушили; Імре Надя згодом стратили.

жовтень 1956

Початок революційних подій.

01.11.1956

Заява про вихід Угорщини з ОВД.

04.11.1956

Радянське військове втручання.

4. «Празька весна» 1968 р.

Чехословацькі реформатори на чолі з Александером Дубчеком намагалися створити «соціалізм з людським обличчям»: запровадити демократичні свободи, елементи ринкової економіки, самоврядування і федеративний устрій. У ніч з 20 на 21 серпня 1968 р. війська СРСР та союзників по ОВД увійшли до Чехословаччини і зупинили реформи.

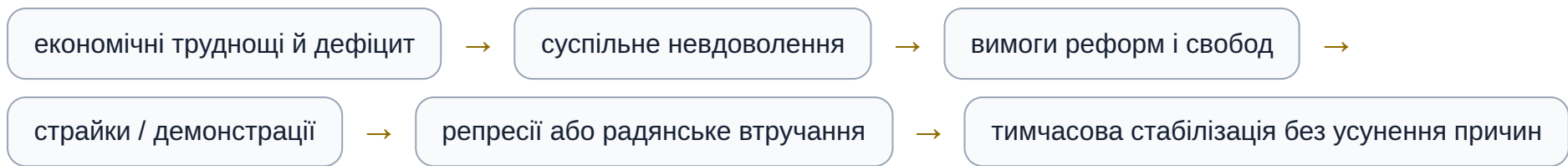
5. Польща: «Солідарність»

У 1980 р. хвиля страйків охопила Балтійське узбережжя Польщі. У Гданську виникла незалежна профспілка «Солідарність» на чолі з Лехом Валенсою. Вона вимагала не лише соціально-економічних змін, а й демократизації. 13 грудня 1981 р. влада Войцеха Ярузельського запровадила воєнний стан і заарештувала лідерів руху, однак повністю знищити опозицію не вдалося.

6. Спільна модель криз

---

7. Криза 1970–1980-х років

Після придушення реформ у Чехословаччині й польських протестів економічні реформи в соціалістичному таборі дедалі більше згорталися. Командно-адміністративна система втрачала ефективність. У СРСР період «застою» супроводжувався дефіцитом, бюрократизацією, гонкою озброєнь і зростанням недовіри до офіційної ідеології.

8. Від кризи до революцій 1989 р.

Коли в СРСР за Михайла Горбачова почалася «перебудова» і Москва відмовлялася від прямого силового утримання союзників, комуністичні режими регіону втратили головну зовнішню опору. Наприкінці 1980-х років у країнах Центрально-Східної Європи розгорнулися народні демократичні антитоталітарні революції.

Підсумок уроку

Кризи 1956, 1968 і 1980–1981 рр. показали, що комуністичні режими могли тимчасово придушити протест, але не могли усунути його причини. До кінця 1980-х років поєднання економічного занепаду, громадянської активності та послаблення радянського контролю привело систему до краху.